Jr.No.62759
UGC Approved Refereed Journal

SPECIAL ISSUE

MAH/MUL/03051/2012
ISSN-2319 9318

International Multilingual Research Journal

Vidyawarta®

Sonopant Dandekar Shikshan Mandali's

S.D.ARTS, V.S.APTE COMMERCE, M.H. MEHTA SCIENCE COLLEGE, PALGHAR

R. H. SAVE LIBRARY
(Knowledge Resource Centre)

CELEBRATING 50 1968-2018 YEARS OF SUPPORT

Organizes
One Day National Conference
On

EMERGING TRENDS AND TECHNOLOGIES IN LIBRARIES: AN INNOVATIVE SPACE

Wednesday 28th March, 2018

SONOPANT DANDEKAR ARTS, V.S. APTE COMMERCE AND M.H. MEHTA SCIENCE COLLEGE
Kharekuran Road, Palghar (W),
Tal & Dist. Palghar, Maharashtra-401404

trends to watch

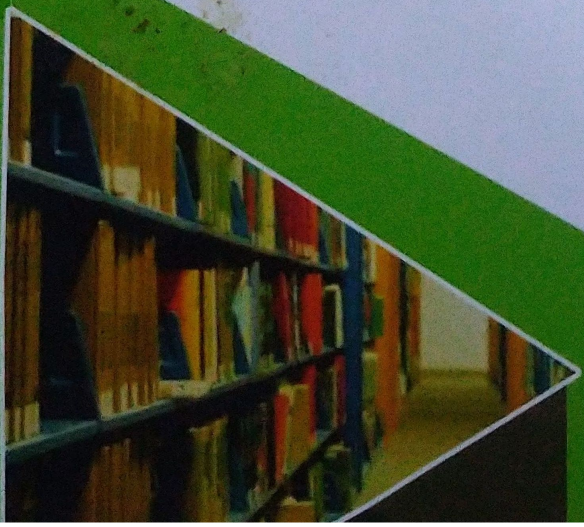

लायब्ररीचे साहित्य वाचकांना उपलब्ध करुन दयावयाचे. एखादे संपादकीय मंडळ नेमल्यास साहित्याचा दर्जा उच्च ठेवणे शक्य होते. जुने साहित्य काढुन त्यास फेरफार करण्याची सोईचे उपलब्ध होते. वाचकास सुलभरित्या माहितीचा लाभ घेता येतो.

डिजिटल ग्रंथालयाचे कार्य :-

डिजिटल माध्यमातील साहित्य स्वीकारणे, साठवणे आणि त्याचे व्यवस्थापन करणे.

डिजिटल ग्रंथालयातील माहीतीचा साठा इंटरनेटवर उपलब्ध करुन शोधपत्रिका पध्दती उपलब्ध करणे.

डिजिटल साहित्यसंग्रहाचे भविष्यकाळात सतन करणे.

संदर्भ ग्रंथ :-

१) ग्रंथालयात संगणकाचा वापर - प्रा. कुंभार
२) ग्रंथालय व माहितीशास्त्र कोष - दु. का. संत
३) मराठी विश्वकोष - खंड-५

❑❑❑

106

गुगल साईट ग्रंथालयासाठी एक महत्वाचे साधन

प्रा. नितीन महेंद्र चवरे
ग्रंथपाल,
विद्या प्रसारक मंडळ किन्हवली, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, किन्हवली
ता. शहापुर जि. ठाणे

****

लायब्ररी साईट ५ http://sites.google.com/site/librarykinhavalicollege/

गरज हि शोधाची जननी आहे आणि या मुळेबद्दल अटळ आहे. एखादी गोष्ट यथापासून इतिपर्यंत जशीच्या तशी राहील असे आपण कुठल्याही एका बाबतीत ठामपणे सांगू शकत नाही. जसा जसा काळ पुढे सरकतो, तसा तसा आपण आपल्या सोयीनुसार अथवा समाजाच्या हिताकरिता केंवा सेवेकरिता प्रस्थापित रचनेमध्ये आपल्या ज्ञानाच्या व २१ व्या शतकातील विज्ञान व तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने बदल घडवून आणू शकतो. काळ आणि बदल या ज्ञानाच्या दोन बाजू आहेत. काळ बदल घडवून आणू शकतो, आणि बदल काळ घडवतो.पुर्वी ग्रंथालयाची संकल्पना बंदिस्त होती काळाने या संकल्पनेला छेद देत सार्वजनिक केली पारंपारिक पध्दतीमध्ये ग्रंथालयांना त्यांच्या वाचकांपर्यंत पोहचविण्याकरिता फार कष्ट करावे लागायचे. माहिती आणि तंत्रज्ञानाच्या स्फोटामुळे प्रत्येक क्षेत्रामध्ये माहिती आणि तंत्रज्ञानाचा वापर मोठ्या प्रमाणात होतांना दिसतो. अलीकडच्या काळात ग्रंथालयामध्ये सुध्दा या माहिती व तंत्रज्ञानाचा मोठ्या प्रमाणात उपयोग होतांना दिसुन येतो. वर्तमान काळात वाचकांना या सर्व बदलणा—या परिस्थितीची ताबडतोब माहिती देण्यासाठी व वाचकांचे ज्ञान अद्यावत ठेवण्यासाठी ग्रंथालयाचे पारंपारिक कार्य व स्वरूप बदलत आहे. पारंपारिक

ग्रंथालयाचे रूपांतर संगणकीकत्त ग्रंथालयामध्ये झाले. माहिती हि मोठ्या प्रमाणात इलेक्ट्रिक स्वरूपात प्रकाशित होऊ लागल्याने ईलेटिकल, डिजिटल ग्रंथालये हि पारंपारिक वाचन साहित्या सोबतच ई साहित्य सुध्दा वाचकांपर्यत पोहचविण्याचे कार्य ग्रंथालयाच्या तिस—या सूत्रानूसार करीत आहे.

माहिती व तंत्रज्ञानाच्या वापरामुळे उच्च शिक्षणामध्ये सुध्दा अमुलाग्र बदल घडून आले आहे. विद्यापीठ अनुदान आयोगाव्दारे करण्यात येणा—या मुल्यांकनामध्ये ग्रंथालयाच्या संदर्भात पारंपारिक साहित्या सोबत ई साहित्य, ई सेवा तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयामध्ये वापर इ. ची विचारणा होत आहे.

महाविद्यालये साईट बनवून घेण्याकरिता, त्या मध्ये पारंगत व्यक्तीकडून ती बनवून घेत असत या मध्ये महाविद्यालयाला बराच खर्च करावा लागायचा त्यामूळे आर्थिक अडचण असलेल्या महाविद्यालयाच्या साईटवर सामान्यतप्र ग्रंथालयाची माहिती एकाच पेज वर पाहायला मिळते, असे निदर्शनात आले आहे व माहिती अद्‌यावत होण्याकरिता बराच वेळ लागत असल्याने बरेचसे ग्रंथालये विनाशुल्क साईट तयार करून देण्या५यासाधनांकडे आकर्षित होऊ लागली आहेत. त्यातील सर्वात लोकप्रिय व वापरण्यास सहज व सोपी म्हणजे गुगल साईट होय.

गुगल साईट चा इतिहास

माहितीच्या जाळ्यामध्ये आपल्याला हवी असलेली माहिती मिळविण्याकरिता standford university च्या Larry Page आणि Sergary Brain या विद्यार्थ्यांनी १९९५ साली शैक्षणिक प्रकल्प म्हणून ठंबातनइ नावाचे शोध तंत्र (Search Engine) तयार केले. याव्दारे www वर असलेल्या सर्व माहितीची लिंक देवून माहिती प्राप्त (Information Retrival) करून देण्याची सोय केली १९९८ मध्ये सिलिकॉनव्हॅलीतील Sun Microsystem चे संस्थापक Andy Benchtolsheim यांनी Larry Page आणि ergary Brain यांनी बनविलेल्या शोध तंत्र (Search Engine) मध्ये +१००,०००ऐवढी गुंतवणूक करून Google.Inc ची स्थापना केली.

सुरवातीला सांगितल्याप्रमाणे गुगलने सुध्दा स्वतप्रमध्ये बदल घडवून विविध सोयी व सुविधा द्यायला सूरवात केली.

Excite कंपनीच्या श्रवमज्ञतंने आणि Graham Spencer या सह ५ संस्थापकांनी एक सोफटवेअर कंपनी स्थापन करून त्याचे एकमेव उत्पादन Jotspot वेबपेज निर्माण करणाया साधनाला ऑक्टोबर २००६ मध्ये गुगलने खरेदी करून "Goog;e Page Creater" असे नामकरण करून Jotspot वरील खाती "google Page Creater" मध्ये सामावून घेण्यात आली. यामध्ये आपल्याला हव्या असलेल्या पध्दतीने आपण कोणत्याही संगणकीय भाषेशिवाय आपले वेबपेज तयार करू शकतो, २००७ मध्ये ळववहसम ैपजम तयार करण्यात आले व २००८ मध्ये गुगलने निर्णय घेतला कि Google Page Creater मध्ये नवीन खाते निर्माण करता येणार नाही त्याऐवजी वापरकर्त्यांना Google Site चा वापर करण्यास प्रोत्साहित करावे, नंतर त्यांनी २००९ मध्ये Google Page Creater मध्ये हि सेवा बंद करून त्यावरील खाती Google Site मध्ये सामावून घेण्यात आली. मे २००८ पर्यंत Google Site हि सेवा विनाशुल्क होती परंतु Site तयार करण्या करिता Domain Name ची अटसुध्दा काढून टाकण्यात आली व खया अर्थाने Google Site वर विनाशुल्क वेबपेज तयार करता येऊ लागले. जून २०१६ ला Google Site ची परत रचना करण्यात आली त्याला "New Google Site" असे नाव देण्यात आले सोबतच वेबपेज ला आधुनिक रूप देण्याकरिता "Classic Google Site" प्रदर्शित करण्यात आली.

वैशिष्टे:

१. New Google Site मध्ये वेबपेज लवकरात लवकर बनविण्यात यावे याकरिता तयार वेबपेज दिलेले आहेत.

२. Mobile ला सुध्दा सहाय्य करणारी प्रणाली आहे.

३. Classic Google Site मध्ये Domain Name विकत घेऊन तुमच्या साईट ला ते देऊ शकता.

४. या मध्ये तीन प्रकारच्या परवानग्या आहेत.

I. निर्माता (Owner) : साईटला पूर्णपणे हाताळण्याची परवानगी असते.

II. संपादक (Editor) याव्दारे माहिती कमी जास्त करता येईल, मूळ आराखड्याला बदलता येणार नाही.

III. भेट देणारे (Viewer) : याव्दारे फक्त साईट व त्यातील माहिती बघता येईल, कुठल्याही परिस्थितीत मूळ आराखडा व माहिती बदलता येणार नाही.

मर्यादा

१. ज्या व्यक्ती कडे ळववहसम चे gmail खाते आहे त्याच्याकरिता १०० डठ ची जागा उपलब्ध आहे, व Google Apps व्दारे १० GB ची जागा देण्यात आली आहे.

२. HTML ला काही प्रमाणात सहाय्य.

३. जेथे Google ची सेवा बंद आहे अशा देशात हि साईट बघता येणार नाही.

४. फोल्डर व फाईल ची प्रत्यक्ष लिंक जोडता येणार नाही.

ग्रंथालयांना त्यांचे स्वतप्रचे वेबपेज का असावे :

२१ व्या शतकामध्ये ग्रंथालयातील इलेक्ट्रोनिक साहित्याचा, ग्रंथालयाव्दारे राबविण्यात येणा—या सेवा सुविधांच्या विपणन (Marketing) व प्रोत्साहान (Pramoting) देण्याकरिता ग्रंथालयाला स्वतप्रचे वेबपेज असणे आवश्यक असलेल्या ई साहित्याचा, माहितीच्या भांडाराची (Digital / Institutional Repository) माहिती आपल्या वेबपेज वर देऊ शकेल, त्याच बरोबर ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध साहित्याला Web OPAC व्दारे प्रसिध्दी व २४'७ सेवा देण्याकरिता, वाचकांचा प्रतिसाद मिळविण्याकरिता, तसेच महाविद्यालयामध्ये येणा—या विविध स्तरावरलि समित्यांना ग्रंथालयाची माहिती मिळविण्याकरिता जसे कि NAAC.

विविध विनाशुल्क वेबपेज निर्माण करणाया साधनांचा वापर करून आपण वेबपेज तयार करू शकतो. प्रत्येकच शैक्षणिक संस्थेची आर्थिक परिस्थिती भक्कम असेल असे नाही, त्यामूळे प्रत्येकच महाविद्यालयाकडे असेलच असे नाही. ज्या महाविद्यालयाकडे Website नाही अशावेळेला ग्रंथालये संगणकीकृत असु शकतात व त्यांना आपल्या ईलेक्ट्रोनिक स्वरूपात विविध सेवा देण्यास मर्यादा येतात अशी जी ओरड नेहमी एकू येत होती ती आता आपल्याला करता येणार नाही. आपण ग्रंथालयाचे वेबपेज तयार करू शकतो व आपल्याला आर्थिकरी अट्यावत होण्यास विल्कवी जागा इ. व यासारख्या अनेक बाबींवर मात करू शकतो. आपणच या वेबपेज चे निर्मात असल्याने आपल्याला हवी असलेली माहिती उपक्रम संपादित करून प्रकाशित करू शकतो. या साधनांचा वापर करून आपण आपल्या ग्रंथालयाचा एक आरसाच तयार करू शकतो व त्याला जागतिक पातळीवर प्रदर्शित सुध्दा करू शकतो.

Google Site वर वेबपेज तयार करण्याची पध्दती

आपल्याकडे Google चे gmail असणे आवश्यक आहे या मध्ये आधी Log-in व्हावे. त्यात आपल्याला उजव्या बाजूला चौकोणी आकाराचे चिन्ह दिसेल.

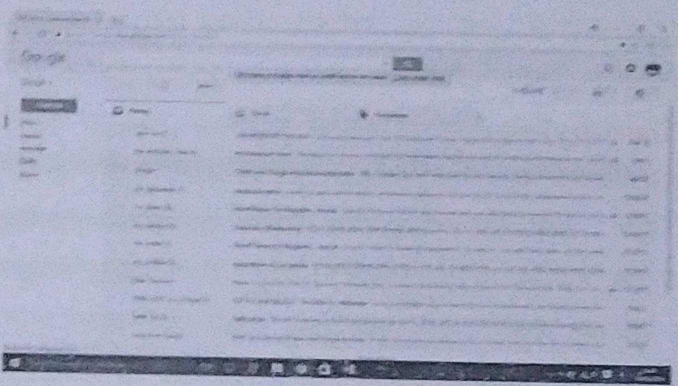

या चिन्हांवर क्लिक केल्यास आपल्याला गुगलचे विविध Apps दिसतील.

या मध्ये गुगल साईटचे हेदिसेल. यावर क्लिक केल्यास आपल्याला हि विंडो दिसेल.

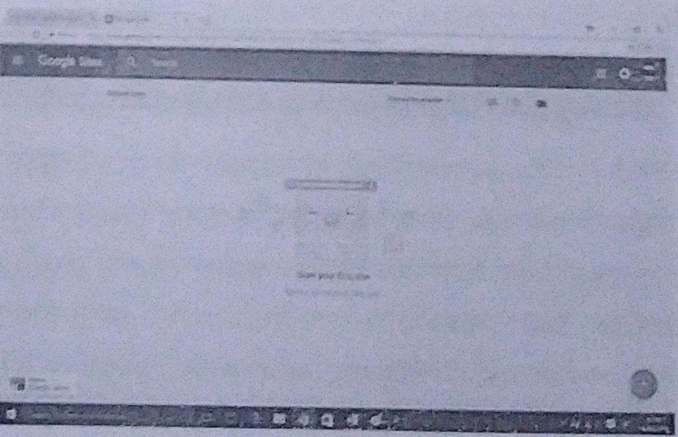

दर्शविलेल्या बाणच्या ठिकाणी क्लिक केल्यास आपल्याला हि विंडो दिसेल.

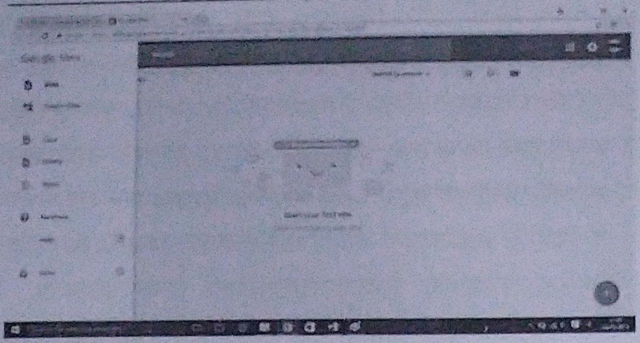

यावरून आपण आपल्याला हव्या असलेल्या पुढील विंडो दिसेल. या व्दारे आपण नवीन गुगल साईट बनवू शकतो.

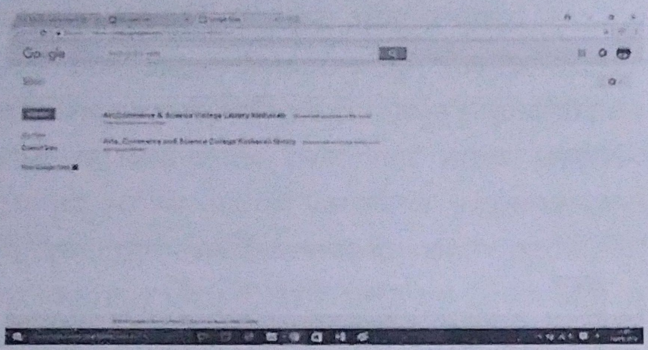

Creat या बटनावर क्लिक केल्यास आपल्याला हवी असलेली तयार साईट निवडून आपल्याला आपल्या वेबपेज करिता हवे असलेले नाव टाईप करावे.

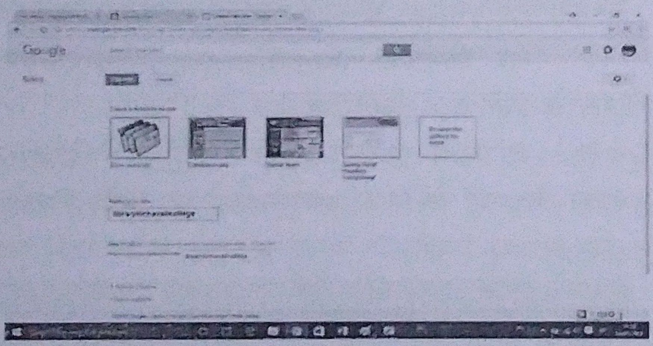

Creat या बटणावर क्लिक केल्यास आपल्या ग्रंथालयाचे होम पेज तयार होईल. Edit, Creat page o Setting या बटणांचा वापर करून आपण Website तयार करू शकतो.

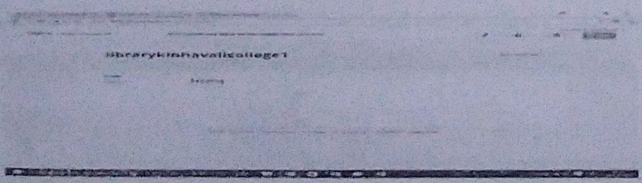

विद्या प्रसारक मंडळ किन्हवली, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय किन्हवली ग्रंथालयाचे वेबपेज

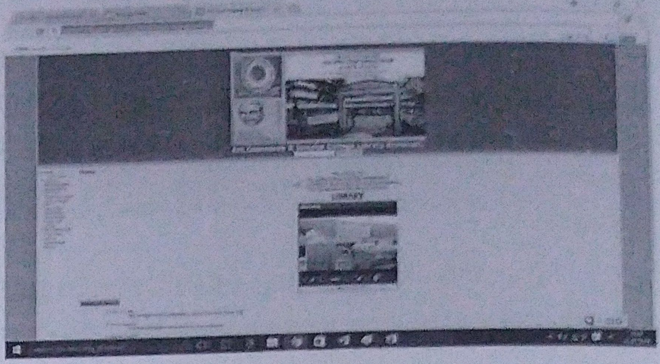

संदर्भ :

1- httpd://en.wikipaedia.org/wiki/Google_sites(Retrieved on 15/03/2018)

2- httpd://en.wikipaedia.org/wiki/Google_paga_creater (Retrieved on 15/03/2018)

3-http://www.naac.gov.in/guidelines.asp (Retrieved on 14/03/2015)

4- https://sites.google.com/new# (Retrieved on 14/03/2015)

5- https://mail.goofle.com/mail/u/o/#inbox (Retrieved on 14/03/2015)

❑❑❑